

Cultureel erfgoed vraagt om lange termijn denken

CULTURELE INSTELLINGEN zullen hun bijdrage moeten leveren aan bezuinigingen. Natuurlijk. Maar de kille en soms ook denigrerende wijze waarop over de cultuur gesproken wordt, is onverdiend en ongewenst. Bezuinigen noopt tot nadenken over het belang van cultuur. Ik ben al veertig jaar betrokken bij het museale culturele erfgoed en zal me hiertoe beperken. Als directeur van het Amsterdams Historisch Museum, nu Amsterdam Museum geheten, heb ik bijna twintig jaar voor de historische collectie van de stad mogen zorgen. Als collectiebeheerder ben je in feite een schakel in de ketting. Je neemt het beheer van je voorgangers over, zorgt er een tijdje naar beste eer en geweten voor, en geeft vervolgens het stokje weer door aan de generatie na jou.

Mijn stelling is dat zorg voor openbaar kunstbezit lange termijn denken vergt en dat bezuinigen op de zorgtaak zijn beperkingen heeft, als je het tenminste goed wilt doen. Goed betekent dan effectief, efficiënt en klantgericht, waarbij 'de klant' ook de toekomstige generaties betreft. Je bewaart ook opdat de generaties na jou kennis kunnen nemen van hun geschiedenis en daarmee van (een deel van) hun identiteit. Als museum heb je twee taken: enerzijds het beheer en behoud van een collectie en anderzijds de presentatie, wat ook onderzoek, educatie en (digitale) ontsluiting van de collectie inhoudt. Het leuke aan museumwerk vind ik dat mensen in de loop der tijd steeds weer op een andere wijze, vanuit een andere invalshoek naar de collectie c.q. de geschiedenis (kunnen) kijken.

De stadscollectie van Amsterdam is een mooi voorbeeld van een collectie die door de eeuwen heen door burgers en stadsbestuur is opgebouwd. Het schilderij *Gezicht op Amsterdam in vogelvlucht*, waarvoor het stadsbestuur in 1538 de opdracht gaf aan Cornelis Anthonisz is al eeuwen een van de pronkstukken van de stad. Ook particulier initiatief heeft geleid tot behoud van cultureel erfgoed. Vele burgers hebben door genereuze schenkingen prachtig erfgoed in de vorm van schilderijen en objecten nagelaten, waar we nu allemaal van kunnen genieten. Aan grote legaten aan de stad van verzamelaars als Van der Hoop, Fodor, Willet, Suasso heeft de stadscollectie zijn rijke en unieke karakter te danken. Het is belangrijk dat burgers, die schenken aan museale instellingen erop kunnen vertrouwen dat de instellingen (i.c. de overheid) waaraan ze schenken hun zorgplicht waarmaken. Vooral nu het aankoopbudget van musea niet groot is en musea meer dan voorheen afhankelijk worden van schenkingen en steun van onder andere de Vereniging Rembrandt.

Die zorgplicht is geen geringe taak. Het houdt onder meer in dat de collectie in goede klimatologische omstandigheden en veilig bewaard wordt, goed beschreven is en (digitaal) ontsloten wordt voor het publiek en onderzoekers. Zorg voor een collectie vergt een lange adem, lange termijn denken, en is veelal niet een bezigheid waarmee je de krant haalt, tenzij er iets mis gaat. Het wer-

Ontwerp voor het nieuwe depot van het Amsterdam Museum, het Collectiecentrum in Amsterdam-Noord, van de hand van architect Wim Quist. Tekening Quist Wintermans Architecten bv.

ken met een collectie heb ik altijd een van de aantrekkelijke onderdelen van mijn taak als museumdirecteur gevonden.

Meer dan vijftien jaar zijn wij bezig geweest om de eigenaar van de stadscollectie, de gemeente Amsterdam, ervan te overtuigen dat een goede bewaarplaats voor de (historische) schatten van Amsterdam essentieel is. Dankzij de betrokkenheid van de laatste twee cultuurwethouders, en de gemeenteraad is er in 2008 opdracht gegeven tot de bouw van een nieuw depot, het Collectiecentrum in Amsterdam-Noord. Na jarenlange voorbereiding door ons eigen museumteam en in goede samenwerking met het ProjectManagement Bureau van de stad – met als stappen: programma van eisen opstellen, selectie van architect en adviseurs, bestekken en begrotingen opstellen, bestuurlijke besluitvorming, opdrachtformulering, planning van bouw, inrichting en verhuizing – heb ik zelf nog, op de voorlaatste dag voor mijn pensionering eind 2008, de opdracht tot de bouw mogen geven. Het is niet alleen een praktisch en functioneel, maar ook een mooi gebouw geworden van de hand van architect Wim Quist. Het Collectiecentrum is binnen het afgesproken budget en de afgesproken termijn gebouwd en zal in oktober 2011, op de verjaardag van Amsterdam, worden geopend.

Wat ik wil aangeven: zorg voor een collectie, waarvan het de bedoeling is dat die generaties meegaat, kun je niet *niet* doen. Bezuinigen hierop is maar in geringe mate mogelijk. Ook als je je als cultureel ondernemer opstelt. Het woord cultureel geeft je beperking in ondernemerschap weer. Je bent geen ondernemer die gericht is op financiële winst. Naast het feit dat je zo efficiënt en effectief mogelijk te werk wilt gaan, ben je als collectiebeheerder vooral uit op immateriële winst. Zodat mensen nu en in de toekomst kunnen genieten van (kunst)voorwerpen en van de verhalen rond die voorwerpen, en dat ze zich kunnen herkennen in het verleden. Weten wie je bent, houdt ook in: weten waar je vandaan komt.

Pauline Kruseman is oud-directeur van het Amsterdams Historisch Museum en daarvoor zakelijk leider van het Tropenmuseum. Ze vervult nu nog vele

bestuursfuncties in het culturele veld, onder andere bij het Nationaal Historisch Museum en de Anne Frank Stichting.